

LA SOCIOLINGÜÍSTICA CATALANA AL CANADÀ *

Antoni M. BADIA I MARGARIT

Vaig assistir al VIII Congrés Mundial de Sociologia, que tingué lloc a Toronto, del 19 al 24 d'agost de 1974. Aquesta llei de congressos són organitzats per la «International Sociological Association», que en el cas present comptava amb la col·laboració de les associacions canadenques de sociologia i d'antropologia i de la Universitat de Toronto, que fou la seu de la major part de sessions de treball del Congrés.

El Congrés, ultra multitudinari, fou bon xic mogut i trepidant. Només cal dir que el tema general era «Ciència i revolució en les societats contemporànies». Els especialistes en ciències socials tenien molt a dir, doncs, davant un tema que no fa sinó retratar les grans mutacions de l'actualitat (iniciades, insinuades o pressentides), davant la problemàtica que fa incessantment de la sociologia una ciència nova, davant la cruesa amb què se senten interpellats, en tant que homes que són, per la mateixa ciència que ells conreen. Ja ho deia el títol general de la segona sessió plenària: «Els sociòlegs dins un món en plena transformació: ¿observadors o participants?» És fàcil de comprendre que el congrés fos, com deia, mogut i trepidant. Però haig de renunciar a presentar ací molts dels temes que foren estudiats en el decurs del Congrés. I ho faig ben a contracor, ja que, ben mirat, es pot dir que gairebé no hi mancava cap dels punts que originen tensions, problemes i lluites al si de la humanitat d'avui.

Tanmateix, si hi renuncio, és perquè allò que m'he proposat, amb aquesta breu crònica, és de referir-me a la tasca que el Congrés dugué a terme en el camp de la sociolingüística. Entre les diverses estructures

* Crònica apareguda a «Serra d'Or», abril 1975, pgs. 227-228. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

del Congrés (4 sessions plenàries, 14 grups de treball, 10 taules rodones, 32 comitès de recerca, 6 simposis, 17 sessions especials i 18 grups ad hoc —fragmentat tot en un nombre variable de sessions), em fixaré en el Comitè de recerca número 27 («Research Committee 27: Sociolinguistics»), dedicat a l'anomenada sociolingüística (i diré amb satisfacció que, en una de les sessions d'organització i funcionament —«Business Meetings»—, davant l'alternativa de continuar anomenant aquest comitè de recerca de «sociolingüística» o de substituir-ne la denominació per la de «sociologia del llenguatge», una forta majoria assegurarà la continuïtat de la nomenclatura ja establerta). Dins un congrés massiu i abassegador, els sociolingüistes celebrarem de fet un veritable col·loqui, de dimensions humanes, on els participants, en nombre que no excedí mai del centenar, es conegueren i pogueren dialogar amb comoditat.

Deixant de banda l'interès, sovint considerable, del tema de cada sessió, els treballs de la secció de sociolingüística ja eren d'entrada molt importants, per raó que aquesta ciència, fet i fet ben novella encara, es troba tot just en període de formació i d'establiment de la metodologia més adequada. En aquest sentit, les reunions de Toronto han estat molt aclaramentes. Cada vegada és més evident que la sociolingüística, en estudiar l'ús de les llengües dins el context que les condiciona, exigeix una actitud per part de qui conrea la ciència.

La secció de sociolingüística del Congrés era presidida pel professor Albert Verdoodt (Bèlgica). Ell i la comissió corresponent havien establert amb molta cura la temàtica de les diverses sessions. Aquestes foren: 1) «Cens lingüístic: condicions i mètodes», 2) «Llengües seleccionades per a les funcions governamentals i internacionals», 3) «Llengua i religió», 4) «La llengua en les ciències de l'educació», 5) «Teoria de les accions verbals, etnometodologia i micro-sociolingüística», 6) «Industrialització, urbanització i llengua», 7) «Sociolingüística catalana», 8) «Planificació lingüística», 9) «Llengua i identitat nacional» 10) «Sociolingüística chicana», i 11) «La sociologia del llenguatge com a disciplina». Gairebé una dotzena de temes, cadascun dels quals —àdhuc prescindint del de català— ja justificaria l'interès dels qui cultiven la sociolingüística entre nosaltres, per tal com ací la dita ciència també es troba a la fase de delimitació de camps, de fixació de mètodes i d'establiment d'objectius. Però allò que per a nosaltres constituí un veritable esdeveniment fou, no cal dir-ho, la inclusió de la «Sociolingüística catalana» entre els temes previstos, en una sessió d'una hora i mitja (durada normal de qualsevol sessió). Era un fet sense precedents. Era, de més a més, un gest de confiança envers nosaltres. Calia correspondre-hi, i per això havíem preparat unes comunicacions, i, per això encara, ens desplaçarem al Canadà.

L'organització del Congrés estava concebuda de manera que no calgués llegir-hi les comunicacions presentades. Els resums de totes elles constituïen un volum de Sociological Abstracts (suppl. 47-1, Aug. 1974), que tots els congressistes rebien amb la resta de la documentació. D'altra banda, hi havia un servei de xerocòpies pel qual hom podia adquirir el text íntegre de les comunicacions que haguessin estat trameses abans d'una data determinada. Així, en començar cada sessió, tots els congressistes interessats ja disposaven d'una informació copiosa. Per això els responsa-

bles de les sessions podien obrar amb molta llibertat sobre com havien de descabdellar-s'hi els treballs científics.

Passo a ocupar-me concretament de la sessió de «Sociolingüística catalana». Lluís V. Aracil n'havia estat designat responsable, i, en qualitat de tal, havia mantingut llargs contactes, durant mesos, amb tots els qui hi col·laboràvem. Aquesta sessió catalana tingué lloc el dimecres 21 d'agost, a la tarda. Començà amb una intervenció de Lluís V. Aracil, que explicà la gestació de la sessió, regregrà els qui l'havien establerta, excusà diversos autors de comunicacions per llur absència (en alguns casos, per raons que no els eren gens imputables), comentà un mapa del domini lingüístic català i glossà l'estructuració en curs de la sociolingüística catalana. Acte seguit, Lluís V. Aracil mateix presentà les dotze comunicacions de la sessió, classificant-les en els quatre grups següents (hi consigno els títols tal com figuraven, a Toronto, encapçalant els resums corresponents —en francès o en anglès, que eren les llengües oficials del Congrés): 1) *el marc històric* (Jordi Carbonell: The influence of exogenous historical factors in the present status of Catalan; D. J. Bernardó-B. Riu: The Rossellonese diglossia; Joan Fuster: Language and literature in the valencian country in the first third of the XIX century; Alfons Cucó: Political and linguistic ideologies in the valencian countries, 1874-1939), 2) *la normalització* (Francesc Vallverdú: La normalisation du catalan moderne; A. M. Badia i Margarit: Prescription face à description dans la grammaire catalane moderne; Gerard Vassalls: Le catalan dans la littérature scientifique), 3) *alguns problemes actuals* (Claudi F. Esteva: Linguistic acculturation of immigrants in Barcelona; Raimon Pelegrero: Words and facts: catalan protest songs as an experiment in sociolinguistics), i 4) *qüestions generals* (Lluís V. Aracil: Drama: a little-explored vein of sociolinguistic information; Robert Lafont: Sur le procès du «patoisement»; Joaquim Torres: Les enquêtes sociolinguistiques catalanes). Entre la celebració del Congrés i la publicació d'aquest recull s'han produït algunes modificacions, com és evident si hom compara la llista que precedeix amb el contingut del present volum (en el qual, d'altra banda, tots el textos apareixen en català).

A continuació, l'autor d'aquesta crònica exposà el procés de normalització del segle passat ençà, la codificació gramatical i els condicionaments de la llengua d'avui. Maria-Jesús Buxó (en nom de Claudi F. Esteva, el qual, bé que era a Toronto, se n'havia hagut d'absentar unes hores abans) féu un resum de la comunicació d'aquest, sobre l'aculturació lingüística dels immigrants a Barcelona, i Domènec J. Bernardó presentà les premisses per a una sociolingüística catalana i diverses qüestions referents a metodologia. La discussió, tot just encetada, hagué d'ajornar-se (per haver expirat el temps) fins l'endemà al migdia, tots al volt d'una mateixa taula, al restaurant de la Universitat.

Ja he dit que les nostres sessions transcorrien com en família. Però era una família molt interessada. En efecte, la sessió catalana tingué una assistència ben nodrida. Hi havia els grans mestres de la sociolingüística (Joshua A. Fishman, Charles Fergusson, Rolf Kjolseth, Edward Rose, Albert Verdoodt). Ells havien volgut que la sessió catalana fos una realitat, ells confirmaven, amb llur presència, l'interès que això els despertava. Però, de més a més, hi havia especialistes de molts països, una mica de tot arreu

(àdhuc asiàtics i africans), que s'interessaren per la problemàtica sociolingüística de la llengua catalana. No cal dir que aquella tarda vingueren a fer-nos companyia d'altres catalans (sociòlegs, que eren també al Congrés, segons diverses especialitats), però que aleshores acudien a testimoniar la unió de tots els qui ens expressem per mitjà de la mateixa llengua. Afegiré una nota simpàtica: Joseph Gulsoy, romanista de la Universitat de Toronto (i especialista en llengua catalana, que parla amb correcció i amb fruïció), retardà una setmana les seves vacances per poder assistir a la sessió catalana del Congrés i ens féu objecte de tota la seva amabilitat.

D'altra banda, el responsable de la sessió número 11 («La sociologia del llenguatge com a disciplina», ja esmentada abans) havia demanat que algú preparés una comunicació d'introducció general a la sociolingüística catalana. Als meus companys semblà bé que me n'encarregués jo, i així és com vaig preparar un segon treball per a Toronto («Autour de la sociolinguistique catalane: précédents, difficultés, contenu, objectifs»), que fou presentat a la sessió del divendres 23, al vespre, presidida per Rolf Kjolseth. Però, si ho esmento ací, és per a dir que, havent fet Lluís V. Aracil una allusió a aquest treball (dient que hom en podia adquirir xerocòpies), els congressistes interessats van deixar gairebé exhaurida la col·lecció d'exemplars que tenien a llur disposició. Una altra mostra de l'interès que suscità la problemàtica de la nostra llengua.

Però encara hi hagué més, a Toronto. En el «Business Meeting» (del «Research Committee on Sociolinguistics») celebrat el dijous 22 al matí, hom procedí a la renovació reglamentària de càrrecs per als quatre propers anys. Com a successor de Rolf Kjolseth, que cessava, en fou elegit president Albert Verdoodt (Lovaina). Jonathan Pool (Nova York) fou elegit vice-president primer, i el nostre compatriota Lluís V. Aracil (València), vice-president segon. És interessant de remarcar que la candidatura victoriosa fou proposada espontàniament per M. H. Abdulaziz (Nairobi). La comesa del vice-president segon és de promoure la comunicació i la cooperació científiques supranacionals (mitjançant reunions, conferències, associacions, etc.). Sé molt bé que Lluís V. Aracil reuneix prou de mèrits, personals i científics, per a ocupar el lloc per al qual ha estat elegit. Però sé també molt bé que no s'ofendrà (ans al contrari, em donarà la raó) si afirmo que l'assemblea que l'elegí, ultra reconèixer els seus mèrits, volia palesar ensems la seva adhesió a la llengua catalana i proclamar que, fet i fet, la feina que fan els sociolingüistes de casa nostra no deixa de tenir una certa categoria. I ho puc dir així, sense fer escarafalls, per tal com jo, preocupat (com crec que qualsevol lingüista català se n'ha de sentir) per la sociolingüística catalana, no sóc, però, un sociolingüista professional (tot al més, un amateur), miro més objectivament les coses i puc escriure això sense enrojolar-me. A propòsit, parlant un dia amb Joshua A. Fishman (de Nova York) sobre la sociolingüística entre nosaltres, heus ací que ell em digué: «En realitat, cada catalanoparlant deu ésser un sociolingüista». Jo, d'antuvi, vaig dissimular, perquè la veritat és que, com sabem, no tots ho són. Què més voldriem! Però, en intentar d'explicar-li-ho, vaig adonar-me que la nostra situació no li és desconeguda. Ara bé, m'ha semblat que valia la pena de reportar ací aquesta petita anècdota, tant perquè això justifica que jo tingui la gosadia d'escriure aquesta crònica (no debades,

si no sóc sociolingüista amb tots els ets i uts, em sento sociolingüista de cap a peus), com perquè el lector interessat hi trobarà un element més per a entendre què és sociolingüística.

En pocs mots ja, seria superflu de ponderar fins a quin punt el VIII Congrés Mundial de Sociologia ens anima a prosseguir la tasca començada. A prosseguir-la sense defallences. I amb una mirada agràida envers aquells centres i envers aquelles persones que, avui per avui, representen la metodologia més solvent en el camí, encara no prou desbrossat, de la sociolingüística. De fet, una assemblea científica mundial ha concedit a la sociolingüística catalana una atenció respectuosa i encoratjadora que encara li és refusada al seu propi país.

Realment, valia la pena de travessar l'Atlàntic i de fer acte de presència a Toronto. No n'hem tornat pas amb les mans buides.

Antoni M. BADIA I MARGARIT